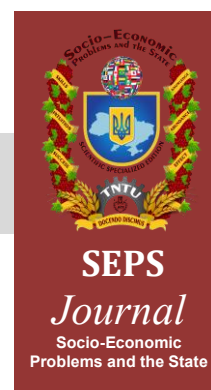

ISSN 2223-3822

Melnyk, L. (2025) Social innovations as the foundation of inclusive local development. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal), Vol. 33, no. 2, pp. 40-51. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25mlmild.pdf>

SEPS

Journal

Socio-Economic
Problems and the State

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА ІНКЛЮЗИВНОГО МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Лілія МЕЛЬНИК

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна

e-mail: liliana.mel0512@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8844-5490>

Article history:

Received: October

1st Revision: October

Accepted: October

JEL classification:

M14

O35

R11

UDC:

332.1:304

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd.2025.02.040>

Анотація: У статті досліджено роль соціальних інновацій як ключового чинника формування інклюзивного місцевого розвитку в умовах трансформаційних процесів, що відбуваються в українському суспільстві, зокрема в контексті воєнних викликів і післявоєнного відновлення. Здійснено теоретичне узагальнення сутності соціальних інновацій, їх основних характеристик, розкрито взаємозв'язок між соціальними інноваціями, інклюзивністю та місцевим розвитком. У роботі здійснено класифікацію соціальних інновацій за сферою впливу, метою, рівнем соціального ефекту та характером взаємодії учасників. Обґрунтовано, що соціальні інновації виступають інструментом підвищення соціальної згуртованості, зміцнення довіри до місцевих інституцій, розширення участі громадян у прийнятті управлінських рішень і формування справедливих можливостей для різних соціальних груп. Проаналізовано основні теоретичні моделі інклюзивного розвитку – концепцію людського розвитку, модель інклюзивного зростання, концепцію соціальної інклюзії, модель інклюзивного місцевого розвитку та модель чотирьох стовпів інклюзивного розвитку. Особливу увагу приділено визначенню механізмів взаємодії соціальних інновацій та інклюзивного розвитку, серед яких: партисипативне управління, соціальне партнерство, розвиток платформ соціальних інновацій, цифровізація та відкриті інновації. Доведено, що впровадження цих механізмів сприяє задоволенню потреб населення, трансформації соціальних відносин, розширенню можливостей і доступу до ресурсів, а також підвищенню стійкості та резильєнтності територіальних громад. Результати дослідження підтверджують, що соціальні інновації є важливою передумовою сталого розвитку територіальних громад, особливо в умовах післявоєнного відновлення України. Вони сприяють формуванню нової культури взаємодії, заснованої на принципах інклюзивності, партнерства, довіри та колективної відповідальності. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення системи показників оцінювання ефективності соціальних інновацій у громадах, вивчення чинників, що впливають на їх впровадження, та визначення практичних моделей масштабування інноваційних підходів у контексті відбудови й модернізації місцевого розвитку.

Ключові слова: соціальні інновації, інклюзивний розвиток, місцеві громади, громадська участь, соціальна інтеграція, сталий розвиток, інституційні механізми, соціальна згуртованість.

Мельник Л. Соціальні інновації як основа інклюзивного місцевого розвитку. Соціально-економічні проблеми і держава. 2025. Вип. 2 (33). С. 40-51. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25mlmild.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Повномасштабна війна в Україні спричинила глибокі соціально-економічні, демографічні та гуманітарні наслідки, що проявляються у зростанні нерівності, втраті людського потенціалу, внутрішньому переміщенні населення, руйнуванні інфраструктури та ослабленні інституційної спроможності місцевої влади. В цих умовах особливої актуальності набуває пошук механізмів відновлення, які здатні забезпечити залучення усіх членів громади до процесів прийняття рішень, планування та реалізації локальних ініціатив.

Слід визнати, що традиційні моделі управління часто не враховують різноманітність соціальних груп, їхні потреби та потенціал для участі в прийнятті рішень. Саме тому соціальні інновації є ефективним інструментом для вирішення соціально-економічних проблем, поліпшення якості життя населення та формування нових моделей співпраці між громадськістю, бізнесом та урядом. А у контексті післявоєнної відбудови України соціальні інновації відіграють ключову роль у зміцненні соціальної стійкості територій, активізації людського потенціалу та створенні рівних можливостей для всіх груп населення – внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, осіб з інвалідністю, молоді, підприємців тощо.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Тематика соціальних інновацій та інклюзивного розвитку територіальних громад набуває дедалі більшого розмаху серед досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Наприклад, Болотна О. В. та Костюк М. К. [1] обґрунтували необхідність втілення соціальних інновацій в Україні та сформулювали рекомендації щодо підвищення показників якості життя українського населення. Вольська О. М. [3] спрямувала своє дослідження на визначення ролі соціальних інновацій у державній соціальній політиці. Геець В. М. висвітлює як соціалізація та соціальні інновації поширюють соціальну взаємодію бізнесу і держави [4]. Набатова О. О. у своїй праці [8] розкриває типологію сучасних тлумачень поняття «соціальна інновація» та визначення суб'єктів інновацій й аналізу їх соціально-інноваційного потенціалу. Група авторів Стойко І., Шерстюк Р., Долубовська О. [9] розкривають тему соціальної відповідальності бізнесу в Україні у воєнний і післявоєнний період. Такі автори як Юхнов Б., Островський І., Чухрай В. [11], Якубін О. і Пікалюк Д. [12] досліджують методи оцінювання соціальних інновацій. А Ушкаренко Ю. і Соловійов А. розкривають значення соціальних інновацій крізь призму досягнення сталого розвитку [10].

Дослідження на тему інклюзивного розвитку територіальних громад в умовах війни знайшли своє відображення у працях Жуковської А. і Желюк Т. [5], Кириленко О. П. і Кириленко С. В. [6], Мацюк І. [7] та інших науковців. Раві Канбур, Ганеш Рауніяр [16] описують концептуалізацію інклюзивного розвитку на рівні сільської інфраструктури.

3. Постановка завдання.

Незважаючи на зростаючу увагу до інклюзивного розвитку, територіальні громади України стикаються з рядом викликів. Серед них:

- нерівний доступ населення до базових соціальних, медичних, освітніх і цифрових послуг;
- недостатній рівень залучення громадян до процесів прийняття рішень і планування розвитку територій;
- обмежені можливості для реалізації соціальних ініціатив у громадах через нестачу фінансів і кваліфікованих кадрів;
- слабка взаємодія між владою, бізнесом і громадським сектором;

- відсутність системної підтримки інноваційних соціальних проєктів.

Такі проблеми гальмують інклюзивні процеси на місцевому рівні, поглиблюють соціальну нерівність і знижують довіру громадян до місцевого самоврядування. Вирішення цих питань потребує нових підходів до управління розвитком територій, заснованих на інноваціях, співпраці та участі громади.

Враховуючи викладене, виникає необхідність комплексного наукового осмислення ролі соціальних інновацій у забезпеченні інклюзивного розвитку територіальних громад. Такий аналіз дасть змогу визначити ефективні механізми взаємодії та потенціалу для підвищення соціальної згуртованості й стійкості територіальних громад.

4. Виклад основного матеріалу.

Соціальні інновації є відносно новою концепцією в науковому дискурсі, яка набула особливої актуальності в контексті глобальних викликів XXI століття. Соціальні інновації можна визначити як нові ідеї, практики, продукти або організаційні форми, що спрямовані на задоволення соціальних потреб та покращення добробуту суспільства більш ефективним способом, ніж існуючі рішення [15].

Болотна О. В. і Костюк М. К. вважають, що соціальні інновації є нововведеннями, що мають упроваджуватися для вирішення протиріч, що виникають у соціальній сфері [1].

У праці Набатової О. О. зазначено, що «соціальні інновації є одним з основних генераторів соціально зумовленого розвитку. Крім того, саме вони формують інноваційне середовище, що сприяє технологічним інноваціям, забезпечує їх дифузю, підвищення ефективності використання, зменшення інноваційних витрат та негативних побічних ефектів» [8].

З позиції економічного розвитку проблематику соціальних інновацій досліджує В. М. Геєць, який переконаний, що розвиток суспільства як соціальної системи є процесом, що пов'язаний із соціальною свідомістю, в якій соціальні інновації як своєрідні ноу-хау, що у своїй масі не патентуються, але водночас є нематеріальними активами, які впливають на економічний розвиток [4].

Ідею щодо значимості соціальних інновацій для зміцнення громадянського суспільства підтримує Вольська О. М., яка зазначає: «Соціальні інновації – це нові соціальні практики, спрямовані на задоволення соціальних потреб кращими засобами, ніж існуючі у сферах освіти, охорони здоров'я, розвитку громади та ін. Це нові ідеї, метою яких є зміцнення громадянського суспільства» [3].

Беручи до уваги широту тлумачень соціальних інновацій, можна виокремити їхні ключові характеристики, зокрема:

- новизна – впровадження нових або значно вдосконалених рішень;
- соціальна спрямованість – орієнтація на вирішення суспільних проблем;
- ефективність – досягнення кращих результатів порівняно з існуючими практиками;
- масштабованість – потенціал для поширення та тиражування;
- партиципативність – залучення цільових груп до процесу створення та впровадження.

Визначені характеристики соціальних інновацій дають змогу глибше зрозуміти їхню сутність, функції та вплив на суспільні процеси. Для більш повного розкриття цього феномену важливо розглянути їх класифікацію, що дозволяє систематизувати різновиди соціальних інновацій за змістом, сферою застосування та рівнем впливу на розвиток територіальних громад.

Таблиця 1. Класифікація соціальних інновацій

Ознака	Вид	Приклад / опис
За сферою застосування	Інновації в освіті	нові педагогічні методики, інклюзивні освітні програми, цифрові платформи навчання, неформальна освіта
	Інновації в охороні здоров'я	телемедицина, програми превентивної медицини, громадське здоров'я, доступна медична допомога
	Інновації в соціальному захисті	нові моделі соціальних послуг, соціальне підприємництво, програми підтримки вразливих груп, системи соціального страхування
	Інновації в екології та сталому розвитку	зелена енергетика на рівні громад, циркулярна економіка, екологічні ініціативи, сталий транспорт
За рівнем технологічної складності	Базові соціальні інновації	прості у реалізації, не потребують значних ресурсів (наприклад, волонтерські ініціативи, соціальні клуби)
	Інновації середнього рівня	вимагають організаційних змін і міжсекторної взаємодії (платформи співпраці, соціальні послуги нового типу)
	Комплексні інновації	поєднують соціальні, технологічні та управлінські елементи (смарт-громади, цифрові сервіси підтримки населення)
За рівнем впливу	Інкрементальні	поступові покращення існуючих практик
	Радикальні	фундаментальні зміни в підходах до вирішення проблем
	Системні	трансформація цілих соціальних систем
За типом учасників	Інновації громадянського суспільства	недержавні організації, волонтерські організації,
	Інновації публічного сектору	державні установи, місцева влада
	Інновації приватного сектору	соціальні підприємства, корпоративна соціальна відповідальність
	Гібридні моделі	партнерства між секторами
За механізмом реалізації	Продуктові інновації	нові соціальні продукти та послуги
	Процесні інновації	нові способи організації діяльності
	Організаційні інновації	нові форми організації та управління
	Інституційні інновації	зміни в правилах, нормах
За масштабом впливу	Локальні	реалізуються в межах громади чи окремої території
	Регіональні	поширюються між громадами або областями
	Національні	інтегровані в державну політику чи програми соціального розвитку
	Міжнародні	мають глобальний характер і базуються на обміні досвідом, транскордонному партнерстві та проектній співпраці

Джерело: власна розробка автора

Описана класифікація соціальних інновацій відображає їх багатогранність і здатність адаптуватися до потреб різних рівнів соціально-економічного розвитку громад. Розмаїття форм і напрямів соціальних інновацій засвідчує, що вони можуть виступати як інструмент трансформації соціального простору, стимулюючи участь громадян, розвиток партнерств і створення нових можливостей для вразливих груп населення. Ефективність їх впровадження значною мірою визначається тим, у межах якої моделі інклюзивного розвитку вони реалізуються, адже саме ці моделі задають ціннісні орієнтири, принципи взаємодії та механізми інтеграції інновацій у місцеву політику.

Інклюзивний розвиток є парадигмою, що набула широкого визнання в сучасній економічній та соціальній теорії як альтернатива традиційним моделям економічного зростання. Концепція інклюзивного розвитку базується на принципі, що економічне зростання має бути справедливим, сталим та доступним для всіх верств населення [16].

Загалом можна виокремити такі моделі інклюзивного розвитку:

1. Концепція людського розвитку ґрунтується на визнанні людини центральним суб'єктом і головною метою суспільного прогресу. Її сутність полягає в тому, що розвиток має оцінюватися не лише за економічними показниками, а насамперед за можливостями, які відкриваються для людини у реалізації власного потенціалу. Згідно з підходом, запропонованим Програмою розвитку ООН (UNDP), людський розвиток означає процес розширення свобод і вибору людини, забезпечення рівного доступу до освіти, охорони здоров'я, гідної праці, культурного життя та участі у прийнятті рішень. У цьому контексті інклюзивність виступає ключовою умовою людського розвитку, оскільки передбачає створення рівних можливостей для всіх груп населення незалежно від їхнього соціального статусу, статі, віку чи місця проживання. Таким чином, концепція людського розвитку формує гуманістичну основу сучасних підходів до місцевої політики, орієнтуючи громади на підвищення якості життя, соціальну справедливість і самореалізацію кожної особистості.

2. Модель інклюзивного зростання базується на ідеї поєднання економічного розвитку з соціальною справедливістю та рівністю можливостей. Поняття «інклюзивного зростання» було сформульоване й розвинене у 2000-х роках міжнародними економічними організаціями, зокрема: Світовим банком, який одним із перших визначив інклюзивне зростання як економічне зростання, що створює можливості для всіх верств населення та забезпечує справедливий розподіл вигод від розвитку [14]. Організацією економічного співробітництва та розвитку, яка у 2012-2014 рр. розробила рамкову концепцію інклюзивного зростання, акцентуючи увагу на поєднанні економічної ефективності з соціальною рівністю [17].

Головна мета моделі полягає не лише у збільшенні темпів економічного зростання, а й у забезпеченні того, щоб його результати були доступні всім верствам населення. Ця модель орієнтується на створення умов для широкої участі громадян у економічному житті, розвиток людського капіталу, підтримку малого та середнього бізнесу, інноваційне підприємництво, а також на розбудову ефективних соціальних інститутів. Вона передбачає справедливий розподіл ресурсів, підвищення зайнятості, соціальний захист і розвиток інфраструктури, що сприяє зменшенню регіональних диспропорцій. У контексті місцевого розвитку інклюзивне зростання означає формування економіки участі, де кожен член громади має змогу робити внесок у спільний добробут і отримувати від нього вигоди, що підсилює соціальну згуртованість і довіру до інституцій.

3. Концепція соціальної інклюзії ґрунтується на принципі забезпечення рівного доступу всіх членів суспільства до соціальних, економічних, політичних і культурних можливостей. Вона не має одного конкретного автора, оскільки сформувалася поступово – на перетині соціологічних, економічних і політичних теорій кінця ХХ століття. Фактично концепція соціальної інклюзії сформувалася під впливом європейської соціальної політики. Сьогодні Європейський Союз розглядає соціальну інклюзію як процес забезпечення можливостей та ресурсів, необхідних для повноцінної участі в економічному, соціальному та культурному житті [13].

Сутність концепції полягає у подоланні бар'єрів, що перешкоджають участі окремих груп населення – таких як люди з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, малозабезпечені чи молодь – у повноцінному суспільному житті. Соціальна інклюзія передбачає не лише інтеграцію вразливих груп у наявні соціальні структури, а й трансформацію самих інституцій задля забезпечення відкритості, рівності та доступності. Вона розглядається як необхідна умова соціальної згуртованості, стабільності та демократії, адже сприяє зміцненню довіри, солідарності та громадянської активності. У контексті місцевого розвитку концепція соціальної інклюзії

орієнтує громади на створення середовища, де кожна людина має можливість реалізувати свій потенціал і робити внесок у спільне благо.

4. Модель інклюзивного місцевого розвитку передбачає побудову такої системи управління громадою, у якій усі соціальні групи мають рівні можливості для участі у плануванні, реалізації та оцінюванні процесів розвитку території. Вона була розроблена і популяризована Організацією економічного співробітництва та розвитку у середині 2000-х років як частина її політики регіонального розвитку та стратегій підтримки місцевих громад. Сутність моделі полягає у поєднанні економічного зростання з соціальною справедливістю, партнерством та залученням мешканців до ухвалення рішень, що безпосередньо впливають на їхнє життя. Така модель стимулює розвиток соціальних інновацій, підвищує рівень довіри в громаді та сприяє ефективному використанню місцевих ресурсів. У контексті післявоєнної відбудови України модель інклюзивного місцевого розвитку набуває особливого значення, оскільки спрямована на відновлення соціальної згуртованості, розширення можливостей для вразливих груп населення і формування стійких громад, здатних до саморозвитку та партнерської взаємодії.

5. Модель чотирьох стовпів інклюзивного розвитку (запропонована Світовим банком у рамках його аналітичних та політичних досліджень щодо інклюзивного економічного зростання на глобальному та локальному рівнях) є концептуальною рамкою, яка визначає ключові напрямки для досягнення сталого та інклюзивного розвитку громад. Вона передбачає інтеграцію чотирьох взаємопов'язаних складових:

- 1) економічного зростання, що створює робочі місця та розширює доступ до ресурсів;
- 2) соціальної справедливості, яка забезпечує рівні можливості для всіх верств населення;
- 3) інституційної спроможності, що передбачає ефективне управління, прозорість і участь громадян у прийнятті рішень;
- 4) екологічної стійкості, яка гарантує раціональне використання природних ресурсів і збереження довкілля для майбутніх поколінь.

Така модель акцентує увагу на необхідності синхронного розвитку всіх чотирьох стовпів, оскільки тільки їхня комплексна реалізація дозволяє формувати стійкі, інклюзивні та самодостатні громади, здатні адаптуватися до соціально-економічних та екологічних викликів.

Соціальні інновації та інклюзивний місцевий розвиток перебувають у взаємозалежних та взаємопідсилюючих відносинах, формуючи синергетичний ефект для трансформації територіальних спільнот [15]. Такий ефект проявляється у п'ятих взаємопов'язаних вимірах (рис. 1).

Інституційний вимір охоплює формування нових моделей партнерства між державними структурами, громадами, бізнесом і громадським сектором. Соціальні інновації тут виступають каталізатором змін у місцевому управлінні, сприяючи децентралізації рішень і розвитку мережевих форм співпраці. Соціальний вимір відображає підвищення участі громадян у розробленні та реалізації рішень, розширення можливостей для вразливих груп, формування нових соціальних зв'язків і солідарності. Економічний вимір пов'язаний із створенням нових джерел зайнятості, соціального підприємництва, підвищенням ефективності використання місцевих ресурсів і формуванням економіки спільного добробуту. Територіальний вимір підкреслює роль місцевих особливостей, ресурсів і ідентичності громади у впровадженні інноваційних практик. А соціальні інновації посилюють спроможність територій до адаптації, саморозвитку та міжмуніципальної взаємодії. І нарешті, ціннісний вимір розкриває трансформацію суспільних пріоритетів – від конкурентності до солідарності, від споживання до співтворення, від централізованого управління до участі й довіри.

Рис. 1. Виміри взаємодії соціальних інновацій та інклюзивного місцевого розвитку

Джерело: власна розробка автора

Отже, як бачимо, взаємодія соціальних інновацій та інклюзивного місцевого розвитку є багатовимірним процесом, який реалізується через певні механізми, що представляють собою поєднання інституційних, організаційних і комунікаційних інструментів, спрямованих на активізацію потенціалу громад, співучасті та соціальній справедливості. Розуміння цих механізмів є критично важливим для розробки ефективних стратегій місцевого розвитку та соціальних інновацій.

Одним із ключових механізмів є партисипативне управління, яке передбачає залучення громадян до процесів прийняття рішень через громадські слухання, публічні консультації, місцеві ініціативи та дорадчі органи при органах влади. Такий підхід формує культуру співвідповідальності, зміцнює довіру до інституцій і стимулює громадян до активної участі у соціально-економічному житті громади. Соціальні інновації в цьому контексті стають інструментом мобілізації місцевого потенціалу, формування спільних рішень і впровадження нових форм соціальної взаємодії, що підвищують рівень інклюзивності управління.

Важливу роль відіграють платформи соціальних інновацій – хаби, інкубатори, кластери. Фактично це є простори (фізичні чи цифрові), які об'єднують представників влади, бізнесу, науки та громадськості для спільного пошуку рішень суспільно значущих проблем. Вони функціонують як каталізатори інноваційної активності, підтримуючи соціальні стартапи, освітні ініціативи, цифрові сервіси та інші інклюзивні проекти. Такі платформи сприяють обміну досвідом, формуванню мереж співпраці, залученню інвестицій і грантової підтримки. У результаті громади отримують можливість швидше реагувати на локальні виклики, генерувати сталі рішення та розвивати нові моделі соціальної взаємодії, засновані на принципах відкритості та співтворення.

Ефективним інструментом взаємодії виступає також соціальне партнерство, яке об'єднує зусилля влади, бізнесу, громадських організацій та освітніх інституцій задля реалізації спільних цілей розвитку. Його сутність полягає у формуванні коопераційних відносин, де кожна сторона вносить власний внесок – фінансовий, організаційний, інтелектуальний чи соціальний. Через механізми державно-приватного партнерства, грантові програми або корпоративну соціальну відповідальність створюються умови для реалізації соціально інноваційних проєктів, спрямованих на підтримку зайнятості, освіти, інклюзивних послуг і соціальної адаптації вразливих груп населення. Таким чином, соціальне партнерство виступає платформою спільної дії для досягнення балансу між економічними й соціальними цілями розвитку територій.

Крім того, цифрові технології створюють можливості для розвитку відкритого врядування, прозорого розподілу ресурсів і розширення доступу громадян до послуг. Використання цифрових технологій – електронного врядування, онлайн-сервісів, мобільних застосунків, геоінформаційних систем – забезпечує прозорість управлінських процесів, відкритість даних і рівний доступ громадян до інформації та послуг. Водночас цифрові платформи створюють можливості для дистанційної освіти, електронної демократії та громадського моніторингу, що підсилює участь населення у розвитку громади. Відкриті інновації сприяють обміну знаннями між різними секторами, розширюють коло учасників інноваційних процесів і створюють інклюзивне середовище, де кожен мешканець може долучитися до вирішення суспільно значущих питань.

У комплексі ці механізми формують інституційне середовище, у якому соціальні інновації стають драйвером інклюзивного місцевого розвитку, сприяючи підвищенню соціальної згуртованості, економічної стійкості та участі всіх верств населення у житті громади.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Проведене дослідження засвідчує, що соціальні інновації виступають ключовим чинником формування інклюзивного місцевого розвитку, оскільки сприяють розширенню участі громадян, підвищенню соціальної згуртованості та зміцненню стійкості територіальних громад. Вони створюють нові механізми задоволення потреб населення, трансформують соціальні відносини та забезпечують рівний доступ до ресурсів і можливостей. Механізми взаємодії між соціальними інноваціями та місцевим розвитком – зокрема партисипативне управління, соціальне партнерство, цифровізація та платформи співпраці – формують основу для сталих трансформацій на локальному рівні.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення індикаторів інклюзивності місцевого розвитку, а також вивчення впливу воєнних та післявоєнних умов на трансформацію моделей соціальної взаємодії в територіальних громадах.

Author details (in English)

SOCIAL INNOVATIONS AS THE FOUNDATION OF INCLUSIVE LOCAL DEVELOPMENT

Liliya MELNYK

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,

56 Ruska str., Ternopil, 46001, Ukraine

e-mail: liliana.mel0512@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8844-5490>

Abstract. *The article examines the role of social innovations as a key factor in shaping inclusive local development amid the transformational processes taking place in Ukrainian society, particularly in the context of wartime challenges and post-war recovery. Theoretical generalization of the essence and main characteristics of social innovations has been carried out, and the interrelation between social innovations, inclusiveness, and local development has been revealed. The study presents a classification of social innovations according to their sphere of influence, purpose, level of social impact, and nature of stakeholder interaction. It is substantiated that social innovations serve as an instrument for enhancing social cohesion, strengthening trust in local institutions, expanding citizen participation in decision-making processes, and promoting equitable opportunities for different social groups. The paper analyzes the main theoretical models of inclusive development – the human development concept, the inclusive growth model, the concept of social inclusion, the model of inclusive local development, and the Four pillars model of inclusive development. Particular attention is paid to identifying the mechanisms of interaction between social innovations and inclusive development, including participatory governance, social partnership, the development of social innovation platforms, digitalization, and open innovation. It is proved that the implementation of these mechanisms contributes to meeting the needs of the population, transforming social relations, expanding access to resources and opportunities, as well as strengthening the resilience and sustainability of territorial communities. The results of the research confirm that social innovations are an essential precondition for the sustainable development of territorial communities, especially in the context of Ukraine's post-war recovery. They contribute to the formation of a new culture of interaction based on the principles of inclusiveness, partnership, trust, and collective responsibility. Further research should focus on developing a system of indicators for evaluating the effectiveness of social innovations in communities, identifying the factors influencing their implementation, and defining practical models for scaling innovative approaches in the context of rebuilding and modernizing local development.*

Key words: *social innovations, inclusive development, local communities, public participation, social integration, sustainable development, institutional mechanisms, social cohesion.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25mlmild.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Melnyk, L. (2025) Social innovations as the foundation of inclusive local development. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal), Vol. 33, no. 2, pp. 40-51. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25mlmild.pdf>

Використана література:

1. Болотна О. В., Костюк М. К. Соціальні інновації як інструмент підвищення якості життя населення України. *Економіка і суспільство*. 2017. №10. С. 510-517. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/88.pdf.
2. Васильєва О. О., Горошкова Л. А. Соціальні інновації як нова модель взаємодії самоврядування та самоорганізації населення. *Економічний вісник університету*. Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2022. Вип. 53. С. 13-23. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-53-13-23>
3. Вольська О. М. Соціальні інновації як складова державної соціальної політики. *Актуальні проблеми державного управління*. 2020. №2(58). С. 216-221. <https://doi.org/10.34213/ap.20.02.25>.
4. Геець В. М. Соціалізація, соціальні інновації та соціальна взаємодія бізнесу й держави. *Український соціум*. 2020. № 3 (74). С. 9-23. <https://doi.org/10.15407/socium2020.03.009>.
5. Жуковська А., Желюк Т. Інклюзивний розвиток територіальних громад в умовах війни та післявоєнної відбудови. *Вісник Економіки*. 2025. № 4. С. 24-45. <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.04.024>.

6. Кириленко О. П., Кириленко С. В. Інклюзивний розвиток територіальних громад в умовах новітніх викликів. *Інклюзивна економіка*. 2024. № 3 (05). С. 39-46. https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.5-6.
7. Мацюк І. Аналіз можливостей інклюзивного розвитку територіальних громад в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. № 33. С. 19-27. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-01-19-27>.
8. Набатова О. О. Соціальні інновації: поняття, види, суб'єкти. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2011. № 6. С. 58-66. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/3-58-66.pdf>.
9. Стойко І., Шерстюк Р., Долубовська О. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні у воєнний і післявоєнний період [Електронний ресурс]. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2022. Вип. 2 (27). С. 93-106. <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22siiipp.pdf>
<https://doi.org/10.33108/sepd2022.nom2.093>.
10. Ушкаренко Ю., Соловійов А. Соціальні інновації у системі сталого розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-05>.
11. Юхнов Б., Островський І., Чухрай В. Соціальні інновації: механізми та методи їхнього оцінювання в системі імпакт-інвестування. *Адаптивне управління: теорія і практика* [Електронне наукове фахове видання]. Серія Економіка. 2022. №14(28). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-14\(28\)-15](https://doi.org/10.33296/2707-0654-14(28)-15).
12. Якубін О., Пікалюк Д. Деякі теоретичні аспекти вивчення соціальних інновацій: поширення, закріплення, вимірювання. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2014. №3/4 (23/24). С. 146-152. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/17136>.
13. Annual Report 2010 «Inclusion Europe». URL: <https://www.inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2015/03/AnnualReport2010.pdf>.
14. Elena Ianchovichina, Susanna Lundstrom (2009). Inclusive Growth Analytics Framework and Application. The World Bank, Policy Research Working Paper 4851. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/771771468180864543/pdf/WPS4851.pdf>
<https://doi.org/10.1596/1813-9450-4851>.
15. Frank Moulaert, Diana MacCallum, Abid Mehmood, and Abdelillah Hamdouch (2013). The International Handbook on Social Innovation. Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research. Edward Elgar Publishing. 528 p. <https://doi.org/10.4337/9781849809993>.
16. Ravi Kanbur, Ganesh Rauniyar (2010). Conceptualizing inclusive development: With applications to rural infrastructure and development assistance. *Journal of the Asia Pacific Economy*. Vol.15(4). P. 437-454. <https://doi.org/10.1080/13547860.2010.516163>.
17. Romina Boarini, Fabrice Murtin, Paul Schreyer (2015). Inclusive Growth: The OECD Measurement Framework. Working Paper. No 64. 39 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/11/inclusive-growth_g17a2715/5jrppxjqhg4-en.pdf.
18. Suresh Babu and Per Pinstруп-Andersen (2007). Social Innovation and Entrepreneurship. Developing Capacity to Reduce Poverty and Hunger. October 2007. URL: <http://www.ifpri.org/2020Chinaconference/pdf/beijingbrief-babu.pdf>.

References

1. Bolotna, O., Kostyuk, M. (2017). Socialjni innovaciji jak instrument pidvyshhennja jakosti zhyttja naselennja Ukrainy [Social innovations as the instrument of Ukrainian population quality of life upgrading]. *Economy and Society*. vol. 10, pp. 510-517. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/88.pdf.
2. Vasylyeva, O., Horoshkova, L. (2022). Socialjni innovaciji jak nova modelj vzajemodiji samovrjaduvannja ta samoorganizaciji naselennja [Social innovations as a new model of interaction between self-government and self-organization of the population]. *University Economic Bulletin*. Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav. vol. 53, pp. 13-23. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-53-13-23>
3. Volska, O. (2020). Socialjni innovaciji jak skladova derzhavnoji socialjnoji polityky [Social innovations as a component of state social policy]. *Pressing Problems of Public Administration*. Vol. 2(58), pp. 216-221. URL: <https://doi.org/10.34213/ap.20.02.25>.
4. Heyets, V. M. (2020). Socializacija, socialjni innovaciji ta socialjna vzajemodija biznesu j derzhavy [Socialization, social innovations, and social interaction of business and state]. *Ukrainian Society*. vol. 3 (74), pp. 9-23. URL: <https://doi.org/10.15407/socium2020.03.009>.
5. Zhukovska, A., Zheliuk, T. (2025). Inkljuzyvnyj rozvytok terytorialnykh ghromad v umovakh vijny ta pisljavojennoji vidbudovy [Inclusive development of territorial communities in the conditions of war and post-war reconstruction]. *Herald of Economics*. vol. 4, pp. 24-45. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.04.024>.
6. Kyrylenko, O., Kyrylenko, S. (2024). Inkljuzyvnyj rozvytok terytorialnykh ghromad v umovakh novitnykh vyklykiv [Inclusive development of territorial communities in the conditions of the latest challenges]. *Inclusive Economics*. Vol. 3(05), pp. 39-46. URL: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.5-6.
7. Macjuk, I. (2023). Analiz mozhlyvostej inkljuzyvnogho rozvytku terytorialnykh ghromad v umovakh vojennoho stanu [Analysis of the possibilities of inclusive development territorial communities under the conditions of the state of martial]. *Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn European National University*. Vol. 33, pp. 19-27. URL: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-01-19-27>.
8. Nabatova, O. (2011). Socialjni innovaciji: ponjattja, vydy, sub'jekty [Social innovation: definition, types, subjects]. *Bulletin of the Yaroslav Mudryi National Law Academy of Ukraine*. vol. 6, pp. 58-66. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/3-58-66.pdf>.
9. Stoyko, I., Sherstiuk, R. & Dolubovska, O. (2022). Socialjna vidpovidalnistj biznesu v Ukraini u vojennoj i pisljavojennoj period [Corporate social responsibility in Ukraine during the war and post-war periods]. *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), vol. 27, no. 2, pp. 93-106. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22siiipp.pdf>
<https://doi.org/10.33108/sepd2022.nom2.093>
10. Ushkarenko, Iu., Soloviov, A. (2023). Socialjni innovaciji u systemi stalogho rozvytku [Social Innovation in a Sustainable Development System]. *Problems of modern transformations. Series: Economics and Management*. vol. 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-05>.
11. Yukhnov, B., Ostrovskiy, I., Chukhray, V. (2022). Socialjni innovaciji: mekhanizmy ta metody jikhnjogho ocinjuvannja v systemi impakt-investuvannja [Social innovations: mechanisms and methods of their assessment in the impact investment system]. *Adaptive management: theory and practice. Economics series* (Electronic scientific professional journal). vol. 14(28). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-14\(28\)-15](https://doi.org/10.33296/2707-0654-14(28)-15).

12. Jacubin, O., Pikalyuk, D. (2014). Dejaki teoretychni aspekty vyvchennja socialjnykh innovacij: poshyrennja, zakriplennja, vymirjuvannja [Some theoretical aspects of studying social innovations: dissemination, consolidation, measurement]. *Bulletin of the National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute». Political Science. Sociology. Law.* vol. 3/4 (23/24), pp. 146-152. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/17136>.
13. Annual Report 2010 «Inclusion Europe». URL: <https://www.inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2015/03/AnnualReport2010.pdf>.
14. Elena Ianchovichina, Susanna Lundstrom (2009). Inclusive Growth Analytics Framework and Application. The World Bank, Policy Research Working Paper 4851. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/771771468180864543/pdf/WPS4851.pdf> <https://doi.org/10.1596/1813-9450-4851>.
15. Frank Moulaert, Diana MacCallum, Abid Mehmood, and Abdelillah Hamdouch (2013). The International Handbook on Social Innovation. Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research. Edward Elgar Publishing. 528 p. URL: <https://doi.org/10.4337/9781849809993>.
16. Ravi Kanbur, Ganesh Rauniyar (2010). Conceptualizing inclusive development: With applications to rural infrastructure and development assistance. *Journal of the Asia Pacific Economy.* vol.15(4), pp. 437-454. URL: <https://doi.org/10.1080/13547860.2010.516163>.
17. Romina Boarini, Fabrice Murtin, Paul Schreyer (2015). Inclusive Growth: The OECD Measurement Framework. Working Paper. no. 64. 39 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/11/inclusive-growth_g17a2715/5jrpppxjqhg4-en.pdf.
18. Suresh Babu and Per Pinstup-Andersen (2007). Social Innovation and Entrepreneurship. Developing Capacity to Reduce Poverty and Hunger. October 2007. URL: <http://www.ifpri.org/2020Chinaconference/pdf/beijingbrief-babu.pdf>.

© 2025 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format
 Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://seps.tntu.edu.ua>

